

УДК 378.4

Батракова А.Г., Батилін С.О., Мурзін Д.І., Шангіна А.А.

м. Харків, Україна

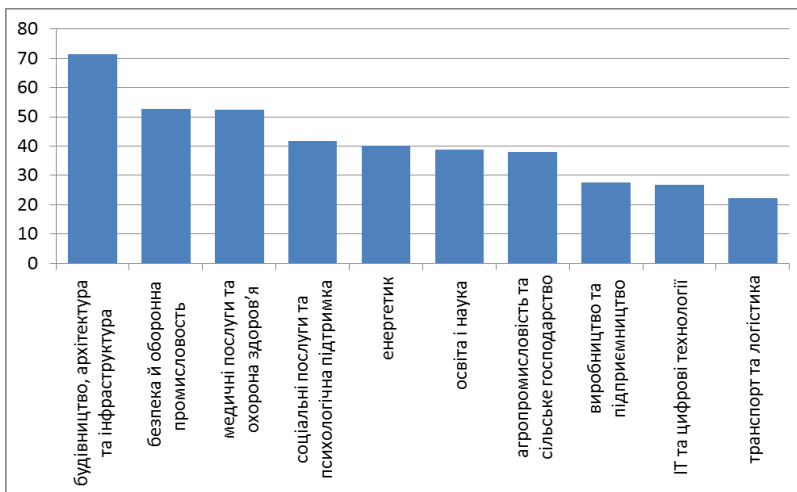
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МІКРОКВАЛІФІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Війна висвітлила потреби держави та ринку праці у фахівцях галузей економіки, що затребувані у період воєнного стану та повоєнного відновлення, переформатувала уявлення про пріоритетні напрямки освіти та її першочергові завдання. Команда Career Hub провела онлайн-опитування серед понад 1000 респондентів зі всієї України, які професії вважають найбільш перспективними для відбудови нашої країни [1]. Найбільш важливими для відновлення України учасники та учасниці опитування визначили професії в галузях будівництва, безпеки і оборони, медичних послуг, енергетики тощо (рис. 1).

Фахівці цих галузей економіки України будуть затребувані у найближчий час. Тому вимоги сьогодення потребують від системи освіти більшої мобільності та гнучкості у присвоєнні освітніх кваліфікацій, вирішенні завдань розроблення короткострокових освітніх програм та розвитку системи мікрокваліфікацій для навчання впродовж життя та працевлаштування.

Безумовно, часткові кваліфікації (мікрокваліфікації) не зіставні з повною освітньою кваліфікацією, але вони дозволяють

Рис. 1 – Рейтинг галузей професійної діяльності
(за матеріалами [1])

задовольнити потреби стейкхолдерів у найбільш затребуваних компетенціях, удосконалюють механізм формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, забезпечують систему перепідготовки кадрів і підвищення кваліфікації, створюють механізм реалізації принципу «навчання продовж життя».

За дослідженнями Ю.М. Ршакевича основними напрямки використання мікрокваліфікацій в системі вищої освіти є [2]:

- розширення спектру освітніх послуг (збільшення видимості);
- частина освітньої програми (окремі дисципліни та їх блоки, модулі, сертифікати) обсягом від 6 кредитів ЄКТС;

- цільова підготовка (замовлення ринку праці, профілізація під професійні стандарти, бажання студентів);
- внесок університетів у систему підготовки та перепідготовки кадрів, у професійний розвиток викладачів;
- додатковий заробіток.

Відповідно до Рекомендацій ЄС щодо мікрокваліфікацій для навчання впродовж життя та працевлаштування [3], розвивати свої програми на основі визначених потреб, у тому числі шляхом надання мікрокваліфікацій. У Рекомендаціях [3] визначено поняття мікрокваліфікації: «Мікрокваліфікація – формальний підсумок (документ) невеликого за обсягом навчання, який засвідчує здобуття особою визначеної сукупності результатів навчання. Ці результати навчання мають бути оцінені на основі зрозумілих критеріїв. Мікрокваліфікації розробляються з метою надання особам, що навчаються, конкретних знань, умінь, навичок або компетентностей, які відповідають соціальним, культурним та особистим освітнім потребам, або потребам ринку праці. Мікрокваліфікації є надбанням особи, що навчається, можуть бути самодостатніми або поєднуватися у більш широкі кваліфікації (повні або часткові). Їх якість гарантується відповідно до стандартів певної галузі або сфери діяльності.»

Для унормування функціонування національної системи кваліфікацій 17 червня минулого року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій» № 2179-ІХ., яким введено у трудове

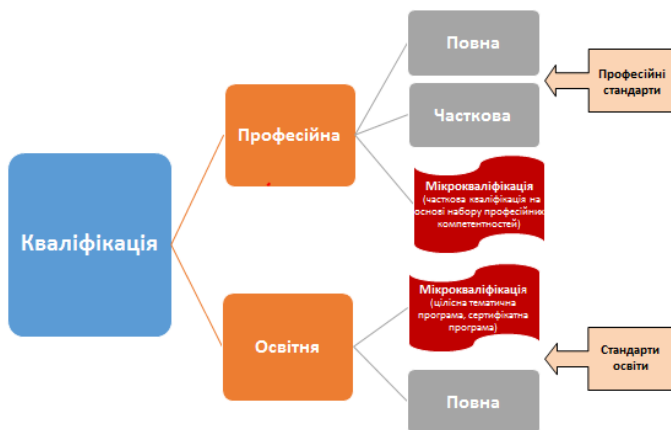
законодавство поняття «часткових кваліфікацій» [4]. Згідно із законом професійна кваліфікація (повна професійна кваліфікація) – визнана суб'єктом, уповноваженим на оцінювання і визнання результатів навчання осіб та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей та/або результатів навчання, що дозволяють виконувати трудові функції.

Часткова професійна кваліфікація – це визнана або присвоєна/підтверджена суб'єктом, уповноваженим на це законодавством, та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей та/або результатів навчання. У свою чергу, вона дає змогу здійснювати частину трудових функцій, визначених відповідним професійним стандартом. Це визначено статтею 4-1 Кодексу законів про працю України.

Наявність повної професійної кваліфікації дозволяє виконувати повний набір трудових функцій в межах такої кваліфікації, одного або декількох видів занять (професій). Наявність часткової професійної кваліфікації надає право виконувати трудові функції лише визначеної частини кваліфікації.

У закладах вищої освіти присуджуються, визнаються і підтверджуються освітні кваліфікації (рис. 2). Освітня кваліфікація - це визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених

стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання (компетентностей) [5].

Рис. 2 – Структура кваліфікацій [2]

Освітні кваліфікації присуджуються, визнаються і підтверджуються закладами освіти чи іншими суб'єктами освітньої діяльності [5].

Кваліфікація вважається повною в разі здобуття особою повного переліку компетентностей відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначені відповідним стандартом. Кваліфікація вважається частковою в разі здобуття особою частини компетентностей відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначені відповідним стандартом [4].

Результати навчання та компетентності, необхідні для присудження освітніх та/або присвоєння професійних

кваліфікацій, можуть досягатися та здобуватися у системі формальної, неформальної чи інформальної освіти.

Європейський консорціум масових відкритих онлайн курсів (МООС) дає наступні рекомендації щодо мікрокваліфікацій [2]:

- загальне навчальне навантаження складає 4-6 кредитів ЄКТС;

- результати навчання відносяться до 6-8 рівнів Європейської рамки кваліфікацій із можливістю поширення на 4 і 5 рівні;

- оцінювання відбувається згідно до прийнятих стандартів забезпечення якості;

- повинна бути забезпечена надійна ідентифікація особи при оцінюванні;

- мати безпосереднє відношення до потреб ринку праці;

- підсумковий сертифікат про здобуту мікрокваліфікацію повинен містити інформацію про зміст курсу, результати навчання, їх рівень щодо Європейської рамки кваліфікацій, обсяг кредитів ЄКТС.

В якості мікрокваліфікацій, зорієнтованих на соціальний, культурний та особистий освітній розвиток здобувача, можуть виступати [4]: окремі компоненти ОП та їх блоки, програми підвищення кваліфікації та перепідготовки, програми додаткової профілізації в межах здобутої раніше кваліфікації, програми підготовки до здобуття іншої кваліфікації тощо. Мінімальний кредитний обсяг мікрокваліфікацій складає 5 кредитів ЄКТС. Рівень мікрокваліфікацій в НРК вказується за

можливості (це в основному буде залежати від провайдера). Визнання результатів навчання мікрокваліфікацій в освітніх програмах здійснюється на основі відповідних Положень про визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті. Забезпечення якості мікрокваліфікацій здійснюється закладом вищої освіти (суб'єктом освітньої діяльності) відповідно до прийнятих стандартів забезпечення якості.

Методичними рекомендаціями European Training Foundation щодо проектування, оформлення та визнання мікрокваліфікацій [5] визначено структуру опису (сертифікату) мікрокваліфікацій, яка містить [2, 5]:

- дані про особу / здобувача;
- країну видачі, орган, що присвоює, дату видачі;
- назву мікрокваліфікації;
- результати навчання;
- очікуване навчальне навантаження в кредитах ЄКТС для оволодіння запланованими результатами навчання;
- рівень мікрокваліфікації в Національній рамці кваліфікацій (за можливості);
- форму навчання, тип оцінювання;
- інформацію про систему забезпечення якості.

Типові назви видів мікрокваліфікацій (micro-credentials) [2, 5]:

- сертифікати: академічні сертифікати, професійні сертифікати;

- мікросертифікати (найчастіше наявні в сфері інформаційних технологій та кібербезпеки);
- короткі курси (Massive Open Online Courses (MOOCs), Small Private Online Courses (SPOCs);
- boot camps (короткі інтенсивні вузько напрямлені навчальні програми);
- digital badges (web badges, ebadges);
- open badges;
- нано-ступені;
- MicroMasters;
- ліцензії, дозволи (licences, endorsements).

Як зазначено в аналітичному огляді Європейського фонду освіти «Підготовка кадрів на виробництві, неформальні кваліфікації й регульовані професії, участь у професійно-кваліфікаційній діяльності професійних асоціацій: місце й роль у Національній системі кваліфікацій» [6] сьогодні вимоги ринку праці, роботодавців і всієї економіки зорієнтовані на різноманітну короткострокову підготовку, у тому числі за окремими (відсутніми) трудовими функціями (часткових) кваліфікацій. Тому очевидною стає необхідність змінювання внутрішньої політики закладів вищої освіти, яка досі зорієнтована на реалізацію тільки довгострокових освітніх програм з вагогим фундаментальним компонентом. Сьогодні створено всі передумови для впровадження в систему вищої освіти мікрокваліфікацій як складової освітніх програм та неформальної освіти.

Література:

1. Бажання VS реальність: які професії найбільш омріяні, а які — потрібні для відновлення України. URL : <https://vikna.tv/dlia-tebe/roboata/yaki-profesiyyi-omriyani-a-yaki-potribni-dlya-vidnovlennya-ukrayiny/> (дата звернення 01.11.2023)

2. Рашкевич Ю.М. Підходи до впровадження мікрокваліфікацій у вищій освіті. URL: <https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2022/12/mon-20.12.2022-4.pdf> (дата звернення 07.11.2023)

3. COUNCIL RECOMMENDATION on individual learning accounts 8944/22/ Brussels, 31 May 2022. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8944-2022-INIT/en/pdf>. (дата звернення 01.11.2023)

4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій» від 17 червня 2022 р. № 2179-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2179-20#Text> (дата звернення 01.11.2023)

5. GUIDE TO DESIGN, ISSUE AND RECOGNISE MICRO-CREDENTIALS. European Training Foundation, 2022, 62 p. URL: <https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2023-05/Micro-Credential%20Guidelines%20Final%20Delivery.pdf> (дата звернення 01.11.2023)

6. Аналітичний огляд Європейського фонду освіти на тему: «Підготовка кадрів на виробництві, неформальні кваліфікації й регульовані професії, участь у професійно-кваліфікаційній діяльності професійних асоціацій: місце й роль у Національній системі кваліфікацій». Київ, 2015. 44 с.